

ROMANTIKA

- navadno izjemen, nadpovprečen človek, esteta, duhovno bogat, ki živi razgibano življenje
- čustven
- subjektiven
- individualist
- idealizirana stvarnost
- umetnost
- fantastika
- odmik v preteklost
- poezija
- privzdignjen jezik

REALIZEM

Francija-1830

Vrh-1850 – 1870

Europa-po 1930

Latinsko – realis ; stvaren

- navadno povprečen vsakdanji človek nižjega stanju, izobrazbe, ki živi monotono življenje
- razumen
- objektivni
- družbenost
- objektivna stvarnost
- znanost
- vsakdanje stvarno
- premik v sedanost
- proza
- naraven jezik

Za realistična dela je značilna objektivnost, golo prikazovanje resnice.

Vrste:

- **romantični realizem**(zgodnja dela realistov)
- **objektivni**(po letu 1850; nepristransko, objektivno ali celo popolnoma neprizadeto prikazovanje resničnosti; Flaubert, Gottfried Keller, Turgenjev, Gončarov, Tolstoj)
- **socialni**(dela posegajo v okolje socialno ogroženih malih ljudi; Dickens)
- **poetični**
- **psihološki**(v Rusiji, Norveška, Švedska, poudarjajo človekovo duševnost – iz nje je mogoče spoznati resnico o stvarnosti; Dostojevski, deloma Tolstoj, Ibsen, Strindberg)
- **impresionalistični**
- **kritični**(zajema vsa dela 19. Stoletja, ki vsebujejo kritiko sobne meščanske družbe, sem spadajo predstavniki različnih smeri realizma; Sterdhal, Balzac, Dickens, Turgerjev, Dostojevski, Ibsen, Strindberg, Čehov..)

Velike družbene spremembe; kapitalizem, razvoj industrije.

Po letu 1870 se je iz objektivnega realizma začel razvijati naturalizem.

NATURALIZEM

Človek je vnaprej določen z dednostjo, okoljem in časom, v katerem živi. Književnost naj bi postala znanstveno preučevanje življenja. (eksperimentalni roman – Emile Zola)

Realizem in naturalizem se nista mogla uveljaviti v liriki; najpomembnejša zvrst je bilo pripovedništvo, roman in novela ter dramatika po letu 1850.

Realistična snov:

Predstavljeno je življenje v sodobni, meščanski, industrijski in kapitalistično usmerjeni družbi, v kateri so nastali novi razredi.

Začne se s propadanjem plemiškega razreda, na njegovo mesto stopi meščanstvo.

Najmočneje se je razvil v francoski, ruski in angleški književnosti. Manj izrazit razvoj doživi v nemški in drugih evropskih književnostih. Ni bil popolnoma enotna književna smer.

OBLIKE IN ZVRSTI

- Najuspešneje se je razvila pripovedna proza (roman);
- Nastajajo tudi cikli romanov in novi tipi romanov, kot so : družbeni, meščanski, socialni, kmečki, vojni ..
- V krajši prozi (novele) izstopa nov tip junaka meščanskega ali delavskega stanu – dogodki in osebe so iz vsakdanjega podeželskega, kmečkega ali mestnega sveta.
- Nastajajo nove dramske zvrsti – **tezna drama** (socialna, politična in moralna tendenca – Ibsen), **družbeno kritična drama** (kritično prikazovanje okolja, socialnih in moralnih vplivov – Ibsen, Gogolj), **psihološka drama** (moralna, erotična, dednostna problematika – Strindberg, Čehov)

MOTIVI, TEME

Izseki iz vsakdanjega življenja:

- povzpetništvo
- meščanski svet – denar
- lažni blišč bogastva
- siromašenje plemstva
- prostitucija
- uradništvo
- zakonolom

PRIPOVEDOVALEC

- vsevedni pripovedovalec
- personalni (pripoveduje o svetu tako, kot jo vidi glavna književna oseba; izvemo točno toliko kot glavna knj. oseba ; nič več, nič manj)

CHARLES DICKENS

OLIVER TWIST – kritični realizem

Oznaka osebe:

Glavna oseba je Oliver Twist. Njegova mama po porodu umre, zato pristane v sirotišnici. Oliver je dobrasrčen, uslužen in prijazen, v njem se čuti toplina, upanje, ki bi lahko spremenilo svet. Kriminal se mu gnusi, raje se zateka k motivi, je krhek in tih deček. Na koncu izve, čigav je, dobi dediščino in jo zapravi, ter živi pri mamini sestri, svoji teti.

Glavna negativna oseba je Fagin, prileten možak, ki vzgaja Sirote, ki so pobegnile od doma. Fagin sam po sebi ni slab, v tak položaj so ga spravile okoliščine in vedenje, da s pravičnim življenjem nebo uspel.

Vsebina:

Oliver Twist se je rodil v ubožnici. Ker mu je mati po porodu umrla, oče pa ni bil znan, je moral v rejo. Ko je dopolnil devet let, so ga spet premestili v ubožnico, kjer je življenje še bolj neusmiljeno, kot je bilo v reji. Že prej je bil namreč večkrat lačen kot sit, v ubožnici pa so imeli reveži na razpolago le tri obroke redke kaše na dan.

GOSPA BOVARY – objektivni realizem

- Motivi
 - zakonolom
- Vsebina

Ema je bila kmečka hči, ki je preživela mladost in šolanje v samostanu. Čas si je krajšala s prebiranjem osladnih romanov in sanjala o življenju izven samostana. Po vrnitvi domov se s želi poroko z bogatim podeželskim zdravnikom povzpeti po družbeni lestvici, vkljub temu, da ga neljubi. Ema se v zakonu dolgočasi, sanja o razburljivih dogodivščinah o katerih je prebiral v knjigah. Materinstvo je ne spremeni. Podleže izkušenemu ženskarju Rudolfu, ki pa jo zapusti, ko zveza postane preresna. Ema se tolaži z mladim ljubimcem Leonom, ki ga zasipa z darili in se zato zadolžuje. Ko dobi odločbo o izterjatvi dolga, se najprej zateče k ljubimcema po pomoč a ji nočeta pomagati, zato rešitev poišče v samomoru. Njen mož ne more preboleti Emine smrti in kmalu za njo od žalosti umre.

- Tema
 - Razkol med stvarnostjo in romantično domišljijo
- Osebe
 - Emma, Charles, Charlesova mati, Rodolphe, Justin, Leon,..
- Emma Bovary
 - čustvena
 - romantična
 - ne sprejema stvarnega sveta
 - želi doživeti romantično ljubezen, burno in strastno, nežno in osrečujočo, ki bi razgibala dolgčas
 - okolje ji tega ne omogoči
- Ideja

- Lastne značajske lastnosti in realno okolje v katerem živi, posamezniku omogočajo uresničiti lastno hrepenenje po popolnosti in idealih.

- Pripovedovalec

- Personalni

- Beleži sprotne in hkrati subjektivne, vidne ali slušne impresije; podaja prizore, kot jih doživljajo junaki samo v svoji zavesti

- Razkol

- *STVARNOST*

Ema živi v pridobitniškem in pokvarjenem okolju, v katerem so največje vrednote materialne dobrine.

- *IDEALI*

Ema postane ujetnica svojih iluzij, v katerih veliko veljajo tudi duhovne vrednote – izhod iz ujetosti poišče v samomoru.

- Objektivni realizem

Poročanje o dogodkih brez pripovedovalčevega komentarja.

- Slogovni postopki

- subjektivni opisi
- notranji monolog
- objektivni opis
- dialog
- kontrast

FJODOR MIHAJLOVIČ DOSTOJEVSKI ZLOČIN IN KAZEN – psihološki realizem

- Avtor ;

- 1821-1881
- preživel je težko otroštvo ob tiranskem očetu
- postal je poklicni književnik
- obtožili so ga na smrt zaradi sodelovanja v revolucionarnem krožku, vendar so ga pomilostili
- po kazni pobegne v tujino
- NAJPOMEMBNEJŠI PREDSTAVNIK PSIHOLOŠKEGA REALIZMA
- njegova najpomembnejša dela:
 - Zapiski iz mrtvega doma – 1861
 - Zločin in kazen – 1866
 - Idiot – 1868 – 1869
 - Besi – 1870
 - Mladenič – 1875
 - Bratje Karamazovi – 1879 – 1880

- Osebe
 - Rodion Romanovič Raskolnikov
 - reven študent, razklan v sebi
 - Razumihin
 - prijatelj Raskolnikova, tudi študent
 - Sonja Marmeladov
 - prodajalka lastnega telesa zaradi preživljanja družine
 - Dunja in Polherija
 - sestra in mati Raskolnikova
 - Aljona in Lizaveta Ivanova
 - ubiti sestri, prva je bila oderuhinja
 - Lužin
 - z njim bi se Dunja naj poročila
 - Svidirgajlov
 - Dunjin oboževalec
 - Porfinj Petrovič
 - preiskovalni sodnik, ki sumi in zaslišuje Raskolnikova
- Pripovedna tehnika
 - vsevedi pripovedovalec (poročja o ravnanju skozi razmišlja ter občutja oseb)
 - kraj dogajanja ; PeterBurg – vse v enem delu mesta
 - čas dogajanja – nekaj poletnih dni (kratek)
 - ni logičnega zaporedja dogajanja
 - opisov zunanjega sveta je malo; prevladujejo MONOLOG, DIALOG, IZPOVED
- Motivi
 - zločin in kazen
 - razklanost človeka
 - krivda
 - spoznanje
 - prijateljstvo
 - več motivov bede
- Teme
 - družbena ureditev
 - vrednote v življenju
 - družbene norme
- Vsebina

Rodion Romanovič Raskolnikov je študent, ki je zaradi revščine opustil študij. Že njegovo ime pove, da je notranje razvrzan in razdvojen. Revščina ga izčrpa tako telesno kot duševno in v takem vročnem stanju načrtuje umor oderuške in hudobne starke, ki poseduje zastavljalnico.. prepričan je, da bi s starkinim denarjem lahko rešil sebe in svojo družino ter pomagal tudi drugim ljudem. Majhen zločin bi poplačal s stotinami dobrih del. predvsem pa hoče z zločinom potrditi svojo duševno moč. V nekem članku je namreč razvil teorijo o tem, da obstajata dve vrste ljudi; navadni, nižji, ki morajo

ubogati ukaze in živeti v pokorščini, in redki posamezniki, ki so nosilci napredka, kot je bil na primer Napoleon. Ti ljudje imajo pravico tudi moriti. Raskolnikov ni popolnoma prepričan, ali tudi sam spada med te redke izbrance, zato se odloči, da bo ubil staro oderuhinjo in si tako dokazal, da je eden izmed njih. Mladenič svoje dejanje razumsko do potankosti načrtuje in izpelje tako, da proti njemu ni nobenih dokazov, a po umoru ga zajame občutek popolne osamljenosti in praznote. Počuti se ločenega od vseh ljudi, tudi od matere in sestre. Njegova duševna stiska postaja vse hujša in hujša, zato se izpove dobri Sonjo, ki je zašla v prostitucijo, ker je želela rešiti pred lakoto svojo družino.

V odlomku Raskolnikov sicer zavrne Sonjino prošnjo, naj prizna svoje dejanje vendar kasneje sprejme uradno kazen, kakor da bi skrivoma upal, da se bo s trpljenjem odrešil strahotne duševne stiske. Na pot v Sibirijo ga spremlja Sonja in iz otopelosti, v katero zapade v katorgi, ga obudi njena ljubezen. Morda se bo Raskolnikov znova vrnil v življenje.

- Oznaka glavne osebe

Raskolnika označuje že njegovo ime. V duši je razklan : na začetku romana medtem ali naj zagreši umor ali ne, v nadaljevanjem pa ali je storil prav ali ne. Celotno delo temelji na njegovi razklanosti. Raskolnik je živčen, stalno pod vplivom dolgov. Zelo trpi, zato ker se je njegova sestra poročila zaradi denarja z moškim, ki ga ni ljubila. Zato še toliko bolj čuti s Sonjo, ki se ravno tako prodaja, da pomaga svoji družini. Pravzaprav nas preseneča, kako se lahko človek, ki je v svojem bistvu tako etičen, ki tako globoko občuti družbeno kritičnost in je z vsem srcem na strani ponižanih in nedolžnih odloči za tako zavrženo dejanje, kot je umor. Raskolniku je to razlagal s svojo teorijo o nadljudeh in čredih, za katero je na koncu romana spoznal, kako nesmiselno je.

- **Psihološki realizem**

Delo sodi med najboljše primere psihološkega realizma. V njem ni več važna zunanja resničnost ampak se pisatelji ukvarjajo z junakovo duševnostjo. Zanimajo jih zapleteni psihološki pojavi, velikokrat tudi izjeme, deformirane patološke oblike osebnosti. V osebnosti pisatelji iščejo odgovorne za junakova dejanja. Sodobna psihološka analiza Dostojevskemu pritrjuje in v tem smislu je predhodnik sodobnega romana.

Henrik Ibsen **Strahovi – 1881**

Dogajanje: angleški fjord

- Realistično – naturalistična drama (realistično prizorišče, dialog, snov)
- Tezna(problemska) drama z jasno izraženo idejo, to je kritika meščanske dvojne morale
- Dramske enotnosti: čas (od jutra do večera); kraj(hiša nad fjordom);dogajanje je strnjeno
- Dramska tehnika:analitična(retrospektiva)
- Tema:posledice zlaganih zakonskih in družinskih odnosov
- Motivi so naturalistični; dednost, bolezen, alkoholizem, detemiranost z okoljem in realistični; objektivna stvarnost, meščanska družba, težnja po bogastvu
- Osebe; Helene Alving – (Osvald,pastor Manders)Alving – Regine-Engrstard

Vsebina:

Gospa Alvingova je kmalu po poroki ugotovila, da je njen mož, stotnik Alving, razuzdanec in pijanec, zato se je zatekla k svoji mladostni ljubezni, pastorju Mandersu. Manders jo je prepričal, da se mora

podrediti družbenim normam in ohraniti svetost zakonske zveze. Alvingova se vrne k možu in z vsemi silami ohranja lažni videz uglednosti in zakonske sreče, čeprav ima njen mož z domačo služkinjo nezakonsko hčerko Regine. Ljubljenega sina Osvalda pa še kot otroka pošlje v tujino, da bi mu prikrila resnico o njegovem očetu. Dramsko dogajanje je osredotočeno na en dan. Helene Alving je z moževo zapuščino deset let po njegovi smrti gradila otroško zavetišče, saj se hoče znebiti vseh strahov iz preteklosti in sinu zapustiti le svoj denar. Osvald, že uveljavljeni slikar, se ob tej priložnosti vrne domov, tudi zato, ker hoče materi povedati, da je neozdravljivo bolan. Sumi, da je možganska paraliza posledica sifilisa. Med Osvaldom in Regine, ki ne veda, da sta brat in sestra, se poraja ljubezen. Zavetišče v noči preden ga odprejo, zgori in vsi strahovi iz preteklosti se obudijo.

Emile Zola **Beznica 1877**

Avtor je utemeljitelj naturalizma. Zahteval je, da morajo književna dela prikazovati življenje objektivno in znanstveno z upoštevanjem bioloških in znanstvenih zakonitosti. V svojih delih je dokazoval vpliv dednosti, okolja in časa na osebe.

Roman Beznica je del cikla 20 romanov o ROUGON-MACQUARTEVI. ROUGON so uspešni meščani, MACQUARTEVI pa neuspešni kmetje.

Vsebina:

Gervaise je pariška predmestna šepava perica, odrašča v neurejenih razmerah z nasilnim očetom. Pri 14-ih rodi prvega otroka in se poroči z Lantierom a jo ta kmalu zapusti. Znova se poroči z COUPEAUJEM, pridnim kleparjem. Ta se pri delu ponesreči in ves prihranjen denar gre za njegovo zdravljenje. Po nekaj letih obilja so spet revni. Oba se vdata alkoholu, zato začne posel Gervaise pešati. Pralnico prodana, hči Nana je pobegnila od doma in postala vlačuga. Trdila je, da se je tega naučila od matere. Po letih propadanja je Gervaise končala svoje življenje v veliki bedi fizično in psihično propadla.

Naturalistične značilnosti – ideja

Človek se ne more dvigniti iz dna družbe, ker mu to preprečujejo dednost, okolje in čas.

MED ROMANTIKO IN REALIZMOM V SLOVENIJI

Realizem se ne ja Slovenskem pojavil v drugi polovici 19. Stoletja, nekoliko pozneje kot drugod v Evropi. V njem je bil prisoten močan vpliv romantike, zato to obdobje imenujemo romantični realizem. ; usmerjenost v stvarno življenje oz. zaznavanje aktualnih družbenih problemov.

1848(čitalnice, staroslovenci)-1899(tabori, mladoslovenci)

- Težnja po osvoboditvi izpod avstrijski in združitvi z ostalimi južnoslovanskimi narodi
- Primerjava s svetovnim realizmom
- Romantične&realistične značilnosti
- Prebujanje narodne zavesti

Težnja po razvoju:

- o Vaje
- o Literarne revije

- o Literarni programi
 - Levstik (popotovanje od Litije do Čateža)
 - Stritar (kritična pisma)
 - Celestin (naše obzorje)
- o Literarne zvrsti
 - lirika
 - malo dramatike
 - epika
 - epska poezija
 - novi romani
 - kratka pripovedna proza

PESNIŠTVO MED ROMANTIKO IN REALIZMOM

V tem obdobju je bilo slovensko pesništvo še zelo romantično, opazen je bil Prešernov vpliv. V začetku svojega ustvarjanja pa sta izrazito romantična tudi Stritar in Gregorčič. Edino pri Jenku lahko opazimo motivno in idejno izoblikovan svet, ki je že blizu realizmu. Tudi v Aškerčevih baladah je kljub vsebinskemu realizmu pesniška zvrst še pozno romantična. Od lirskih zvrsti so bile najbolj zastopane domoljubna, ljubezenska in razmišljujoča pesem. Od oblik se je še vedno uveljavljal sonet, prevladovala pa je preprosta spevna 4 vrstična kitica romantične lirske pesmi. V pripovednem pesništvu je v ospredju predvsem balada in tudi romanca.

Predstavniki:

- Simon Jenko
- Josip Stritar
- Simon Gregorčič
- Anton Aškerc

Epika:

- Romantične in realistične prvine
- Balada in romanca

Lirika:

- Ljubezenske in romantične domoljubne pesmi
- Preprostejše oblike

Obrazi Jenko

- Ankel 21 pesmi
- Podobe iz narave
- Obraz
 - Podoba, slika
 - Kratko besedilo v katerem je v ospredju zunanost predmeta/narave
- Oblika
 - o Krakovjak

- 4 vrstična kitica
- Verz: tristopični trohej
- Rima: prestopna
- **Uvodni obraz:**
 - o Motiv: narava, njeno prebujanje
 - o Ideja: človek in narava tvorita celoto
- **V. obraz**
 - o Motiv: zahvala soncu in sončeva zavrnitev
 - o Ideja: narava je mogočnejša od človeka
- **VII. Obraz**
 - o Motiv: razvalina
 - o Ideja: človekova dela so minljiva
- **X. obraz**
 - o Motiv: mati, ki joče na hčerinem grobu
 - o Ideja: narava je nad človekom in ji ni mar za njegovo bolečino

A. ŠKERC MEJNIK

Obnova: Martin + Vid

Marin se je po prodaji volov na sejmu ponoči vračal domov skozi gozd, kjer naj bi strašilo. V gozdu je zaslišal glas in ta mu je povedal, da je, takrat ko je bil še živ, prestavil mejnih za dva sežnja na sosedovo stran. Šele ko se je zabliskalo, je pred seboj zagledal soseda Vida, ki je na ramenu nosil mejnik. Martin je hitro odšel domov, naslednje jutro pa je izvedel, da je sosed Vid ponoči umrl.

Zvrst – balada -> realistična balada; epska pesem z napeto dramsko zgodbo, posredovanje nadnaravnih sil ni nuno, nadomesti sporočilo pesmi.

Snov: Iz kmečkega življenja

Motivi: predstavitev mejnika, nočni privid, smrt

Dramski trikotnik:

1. Martinova prodaja volov na sejmu
2. Pot proti domu skozi gozd, kjer straši
3. Blisk in privid
4. Martinov beg domov
5. Novica o smrti soseda Vida

Pripovedni načini: tretjeosebna pripoved+dialog+monolog

TILKA

Simon Jenko

- Snubitev
- Tilka
 - o nesamostojen
 - o tragikomičen
 - o telesno in duševno prizadet
- Novela
 - o omenjena čas in kraj dogajanja
 - o kratka pripovedna zvrst
 - o ena oseba
 - o en dogodek
 - o zaplet, vrh tik pred koncem, hiter, presenetljiv razplet
- Značajevka/obraz
 - o značilnosti novele (značajevka- opisuje določen značaj človeka)
 - o kratka pripoved
 - o realistično delo
 - o humarni komentarji
 - o značaj glavne osebe
 - o slika iz življenja
- Vsebina:

Tilka je kmečki fant, ki mu zaradi krivih nog ni potrebno iti v vojsko. Ker pa je tudi umsko zaostal, mu starši izberejo nevesto, da bi ta poskrbela zanj. Čeprav je star že 25 let, se sam ne zanima za ženske, zato mu nevesto izbereta oče in mati. Fant, ki je doslej zgolj pasel očetovo kravico, zaradi razburjenosti slabo spi in ga tlači mora zaradi svatbe in snubitve. Zjutraj je brez teka, kar je zanj nenavadno. Ker je njegova obleka pri krojaču, da jo počrni, mu oče posodi svojo, ki pa je za Tilko prevelika, poleg tega pa je tudi že ponošena. Obleče še suknjic in naskrivaj vzame očetovo pipo ter se odpravi na pot. Strah ga je in iz vraževerja skuša zadeti hrast na poti, da bi dobil dobro znamenje, vendar mu slabo uspeva. Ko ga Pahovčeva hči, nekoliko postarana nevesta opazi, se mu smeji in z njo vsa družina, Tilka pa sliši, da govori o »neumnem«. Obrne se in zbeži domov.

Josip Jurčič

Deset brat

Zgodbi:

- o **Sintetična**; ljubezen med mladim grajskim učiteljem Lovretom Kvasom in slemeniško grajsko hčerjo Manico

- o **Analitična**; korenine ima v preteklosti – družinska tragedija dr. Kavesa (piškava) s Poleska; govori o neporavnanih računih med očetom Piškavom in Martinkom Spakom – desetim bratom.
- Dogajalna prostora:
 - Grad Slemenice – graščak Benjamin z družino
 - Grad Polesek – graščak Piškav z družina
- Motivi – deseti brat, ljubezen, kazen, zločin, maščevanje
- Ideja – zlo je kaznovano, dobro je poplačano

Vsebina:

Revni študent Lovre Kvas postane domači učitelj sinu graščaka Benjamina. Zaljubi se v graščakovo hčer Manico; ljubezen je obojestranska, a mora ostati skrita, saj zaljubljenca pripadata različnim družbenim slojem. Poleg tega je Manica namenjena za ženo Marijanu, sinu sosednjega graščaka Piškava. Odnosi med mladima moškima se močno poslabšajo, pri čemer ima svojo vlogo tudi naslovni junak, deseti brat. Njegovo ime je Martinek Spak in v resnici je edinec iz Piškavove prve zakonske zveze, torej Marijanov polbrat. Ljubosumni Marijan zagrozi Lovretu s smrtjo, Lovre se umakne in pri tem pozabi lovsko puško. Nenadoma se pojavi Martinek, sledi oster prepir, v katerem Marijan z Lovretovo puško smrtno rani desetega brata, dne da bi vedel, da je to njegov polbrat. Umirajoči Lovretu razkrije dogodke iz preteklosti in mu naroči, naj izroči materina pisma graščaku Piškavu. Ta se po omenjenih dogodkih umakne v neznanu, pred tem pa Marijanu napiše pismo. V katerem tudi on razkriva preteklost. Nekaj časa po opisanih dogodkih Lovre doštudira in se poroči z Manico, pa tudi Marijan si najde ženo, s katero je srečen.

Janko Kersnik **V zemljiški knjigi**

Oče Znojilec ima dva sinova in rejenko, pred tridesetimi leti je bilo njegovo posestvo brez dolga. Potem on in rejenka Lajda – ki ima nezakonskega sina z Matevžem, enim od Znojilčevih sinov – umre, Matevž pa odide v neznanu. Njegovega sina Lukca vzame k sebi brat Tomač, ki je ostal na posestvu, vendar se kljub trdnemu delu vedno bolj zadolžuje. Lukec umre v fantovskem pretepu, njegova skromna dediščina, dobljena po očetu, pa pripade državi, ker nima zakonitih dedičev. Posestvo pride na dražbo in po majhni ceni ga kupi odvetnik, pripovedovalec zgodbe.

Pripoved je zgrajena iz:

- Okvirne zgodbe; pogovor med odvetnikom in zdravnikom
- Vložne zgodbe; zgodbe o usodi Znojilčevih, kot je razvidna iz izpiskov zemljiške knjige

Pripoved je zapisana v suhem, jedrnatem slogu, za dialogi in pripovedovanjem so skriti tragična človeška usoda, bolečina, stiska, obup, nesreča.

Osebe: oče Znojilec, najstarejši sin Tomaž, mlajši Matevž in rejenka Lajda, nezakonski sin Luka, odvetnik in zdravnik

V pripovedi je Kersnik z navidezno neprizadetostjo prikazal razmere na kmetih v tedanjih časih

Visoška kronika

Ivan tavčar – zgodovinski roman ; kronika

Vsebina:

Prvoosebni pripovedovalec Izidor Khallan (Kalan) se je rodil leta 1664 na Visokem. Njegov oče Polikarp je grob, brezobziren človek z velikim posestvom in mračno preteklostjo. Člani njegove družine: žena Barbara, sinova Izidor in Jurij; so katoličani, sam je luteran-protestant. Od njih se preseli v klet, kjer hrani zaboj, poln denarja, ki naj bi ga prinesel iz vojne. Ko Izidor nekega dne to skrivnost odkrije ga oče hudo kaznuje. Pozneje ga pošlje v uk, da se izučí za kovača, in mu izbere za nevesto Margareto. Pred poroko pride do nepredvidenih dogodkov; zlasti je pomemben prihod stare Pasaverice, ženske iz nemškega mesta Passau, ki je usodno povezano s Polikarpovo preteklostjo. Visoški gospodar spozna, da je to žena njegovega vojnega tovariša, katerega je ubil in oropal na poti iz vojske (v času 30-letne vojne). Ker ga zdaj teži slaba vest, Izidorju pred smrtjo naroči, naj pripelje na Visoko Joštovo vnukinjo Agato in se poroči z njo. Vanjo se zaljubita oba sinova. Ker dekle na plesu osramoti Margaretinega brata, jo ta obtoži čarovništva. Na loškem gradu določijo zanjo t.i. preizkus z vodo, ki naj bi pokazal, ali je res čarovnica. Iz vode jo reši Jurij, s tem pa jo Izidor za vedno izgubi. Njej in bratu prepusti posestvo ter enajst let preživi v vojski. Ko se vrne, se poroči z Margareto in kmalu potem umre. Čez nekaj let pobere kuga Jurija in njegovo hčer. Tako ostanejo na Visokem Agata, Margareta, Jurijeva hči in Izidorjev sin, ki se želi posvetiti duhovniškemu poklicu ter je pripovedovalec zadnjega dela romana.

Osebe:

- Marks
 - Margareta
 - Agata
 - Jurij
 - Izidor(prvoosebni pripovedovalec)
 - Polikarp Khallan
-
- Romantične in realistične značilnosti
 - Očetova in sinova zgodba
 - Analitična in sintetična zgodba
 - Oblika kronike
 - Prvi slovenski zgodovinski roman; protireformacija, 30 letna vojna, verovanje v čaravnice

KNJIŽEVNOST NOVE ROMANTIKE, DEKADENCE IN SIMBOLIZMA

Čas obdobja in zgodovinski okvir:

- Pesništvo, dramatika
- Sredi 19. stoletja, po letu 1850(sočasno z realizmom in naturalizmom)
- Čustvenost, beg v domišljijo, izjemna občutja in doživetja , nasprotovanje realizmu in naturalizmu, umetnost jim je najvišja vrednota, lepoto odkrivajo tudi v grdih stvareh in zlu, dela so skrivnostna in nerazumljiva, nasprotje med izjemnim posameznikom in stvarnostjo.
- **Novoromantiki** – posameznikova izjemnost v njegovi duši; lepota posameznikove duše se izraža z bogatimi podobami in zvočno muzikalnostjo, pravljичnost in fantastičnost
- **Dekadenti** – izjemna, skoraj bolesta doživetja čutov, omame in naslade, pomen lepote in umetnika, vzbujajo zgražanje puščobne meščanske družbe..
- **Simbolisti**-posameznikova izjemnost je v tem, da je zmožen vzpostaviti stik z globljo duhovno resničnostjo

Predstavniki in njihova dela:

- Oscar Wilde
- Charles Baudelaira
- Stephane Mallarme
- A.G. Matoš
- J. Dučić

OSCAR WALDE – SALOMA

1. Povzetek (str. 136)
2. Dramski konflikt – temeljni dramski konflikt, ki mu sledi katastrofa predstavlja nasprotje med Salomino čutno in prerokovo duhovno ljubeznijo.
3. Novo romantični in dekadentni motivi
 - Najizrazitejši dekadentni motiv je Salomina čutna ljubezen do preroka, njen erotični nagon in nebrzdana strast. Glede na erotično hotenje se kaže na koncu drame, ko princesa drži v rokah prerokovo glavo.
 - Novoromantični motivi so predvsem slutnje in občudovanje lepote hkrati osrečuje in pogublja.
 - Opazna sta tudi motiva incesta in nekrofilije.
4. Poetična drama je dramsko besedilo v 20. stoletju, ki se od proze vrača le verzu in v dramo znova uvaja pesniški jezik, bogate metafore in figure, primerjave, vzklike, pretiravanja.

5. Ideja - človeške strasti in neobvladljiva čustva, čutnosti so za ljudi pogubne.

OSCAR WILDE – SALOMA

Ljubka princesa Saloma v razkošnem okolju dvora vzbuja občudovanje in strast, sama pa ostaja notranje hladna, dokler ne sliši glasu in ne vidi Johanaana, svetopisemskega preroka. V Salomi se zbudi nebrzdana poželjivost, ki jo stopnjujeta prerokova duhovnost in njegovo zavračanje. Preroka si želi polastiti za vsako ceno, čeprav mrtvega. Herod ji obljubi izpolnitev vsake želje, če mu bo zaplesala ples sedmih tančic. Princesa želi ustreže, a v zameno zahteva Johanaanovo glavo. Tragedija se konča, ko Saloma ljubkuje glavo umrlega preroka, zgroženi očim pa ukaže vojakom, naj jo ubijejo.

DRAGOTIN KETTE – NA TRGU

- Serenada- **ljubezenska pesem**
- Pesnik-ljubezenski nemir zaradi neuslišane ljubezni
- Motiv-romantičen, tema-ljubezenska
- Nočna impresija-vodnjak sredi trga in luna nad njim
- Ime pesnikove izbranke-angela

V prvi kitici vidimo impresije: trg ponoči, luna beži, okolje je mirno, pesnik opazuje naravo.

V drugi kitici se vidne impresije nagradijo s slušnimi: vodice šume in rosice prše.

V tretji kitici je narava spokojna in mirna, pesnik pa je notranje nemiren in hrepeneč.

V četrti kitici, ki je zadnja se ponovi prvi del kitice. Drugi del pa potrdi da je pesnik nemiren a potreben ljubezni. Angela pa se zanj ne zmeni.

Pesem na trgu je **podoknica ali serenada** in sicer zaradi motiva ljubezenske tožbe pod dekletovim oknom in zaradi same spevnosti.

JOSIP MURN – SNEG

*Brez konca padaš, drobni sneg,
na tihi gozd in na poljano,
nekje kraguljčki, hitri beg,
spet molk za mano in pred mano.*

*Kaj moč mi, čas, kaj si mi dan?
Kar bilo - kot v sneg zakopano!
Kar bode - kot ta tiha plan
brez konca širi se pred mano.*

- Impresionistično refleksivno besedilo
- pesnik upesnjuje trenutni vtis, razpoloženje v naravi (impresija), s pomočjo katerega pa izpove svoj bivanjski problem (refleksija).

V 1. kitici iz posameznih motivov vstaja občutje osamljenosti : padanje drobnega snega na poljano. Monotonijo brezkončnega časa in vseobsežnega molka v pokrajini za hip prekinajo le kraguljčki. Ta podoba pomeni sani, ki jih po zasneženi pokrajini vleče konj, torej bližino človeka, s katerim bi pesnik pretrgal molk in samoto.

V 2. kitici se pesnik obrne vase (refleksija). Vprašuje se o smislu pesniškega navdiha, ustvarjalne moči in časa, ki ga živi. Od lirskega sedanjika (prvi verz) preskoči v drugem v preteklost, v tretjem v prihodnost. Čase zgosti zaradi enega samega vprašanja - vprašanja o smislu biti.

Občutek, da je vse minljivo in brezkončno, rodi obup, praznoto, nemoč. Življenjskega smisla ni moč spoznati. Pesnik pada v pesimizem, dotika se meje absurdnega.

JOSIP MURN – NEBO, NEBO

- pesem je trenutna, bežna skica iz narave

*Nebo,nebo
in neskončna, brezmejna ravan !
Pijano oko
žari in iskri
in vpija ta svet prostran.*

*Horizont molči.
Od neba sem mrak hiti...
le še tam iz daljave
v te proste širjave
brezmejno prost nekdo beži.*

Pesnik v 1.kitici pričara brezmejno ravan, pred njim se odpira neskončnost, nebo, široko zaznava in čuti naravo. Pijano oko - navdih nosi pesnika v eno z vsem. Ta enost pa je varnost, domačnost, prostost, sreča.

Iztrgal se je samemu sebi, svoji osami, beži pred njo, da bi ji utekel v naravo -lepoto, ki je upesnjena radost bivanja:" le še tam iz daljave / v te proste širjave / brezmejno prost nekdo *beži.*"

Toda " **horizont molči** ". Pesnik s tem kratkim verzom spremeni razpoloženje v pesmi; z njim povzroči tihoto, praznino " od neba sem mrak hiti..."

Počuti se osamljenega, nihče se mu ne odziva. Ostaja sam v prostih širjavah, brezmejno prost; lahko bi razumeli tudi brezmejno sam. Pesnik je sicer prost, a vendar beži; zaveda se svoje osamljenosti in zato je njegovo trpljenje toliko večje. *V pesmi beremo Murnovo življenjsko usodo, njegovo neskončno željo po toplini in varnosti doma.*

MODERNA

1899 - 1918

PREDSTAVNIKI

- Kette
- Murn
- Cankar
- Župančič

Sopotnika moderne

- Gradnik
- Izidor Cankar

Vzpon slovenske umetnosti

Druga velika doba slovenske književnosti

SMERI

- nova romantika
- imperisionizem
- dekadenca
- simbolizem

VRSTE OZ. ZVRSTI

- lirika
- epika
- dramatika

Moderna se pri nas začne 1899 z izidom Cankarjeve pesniške zbirke Erotika in Župančičeve Čaše opojnosti. Konča se 1918 s Cankarjevo smrtjo oz. koncem 1. sv. vojne. Doba velja za drugo veliko dobo slovenske književnosti, ki nam v komaj 20 letih da vrhunska dela tako v liriki, epiki kot v dramatiki.

Na liriko vpliva ljudsko in romantično pesništvo. Pesmi so ljubezenske, razpoloženske, domovinske.

S Cankarjem dobimo vrhunsko pripovedništvo, nastajajo romani, povesti in nove z zelo različno vsebino (politično, ljubezensko). V dramatiki nastajajo komedije, tragedije, farse, vrh pa dosežejo z Cankarjevimi in Župančičevimi dramami.